

Starptautiskā augšņu klasifikācija

Aldis Kārklis

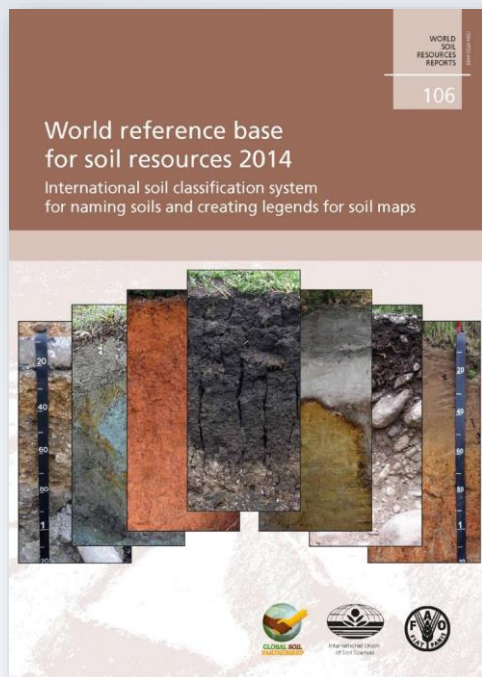
LLU profesors

Nepieciešamība

- Kopēja «valoda» augsnes zinātnē, praksē.
- Formāts, kā notiek augsnes informācijas starptautiska aprite.
- Standarts informācijas uzkrāšanai starptautiski izmantojamās datu bāzēs.
- Eiropas Savienības dokumentācija u.c. informatīvais nodrošinājums.

Situācija

- Par «**starptautisku**» var saukt jebkuru augsnes klasifikācijas sistēmu, kura ir paredzēta plašākam pielietojumam, ne tikai savas valsts robežās.
- Popularitāti, kā arī ES atzinību ir guvusi sistēma **World Reference Base for Soil Resources – WRB**.
- Pašlaik tiek izmantota trešā versija, šogad Glasgovā tiks prezentēta ceturtnā versija.

WRB

- Sakarā ar tās paredzēto pielietojumu (vienota sistēma visas pasaules augšņu daudzveidībai), WRB ir veidota netradicionāli.
- Ja vairums klasifikācijas sistēmu un hierhiālas, tad WRB pamatā nē.
- Pielieto principu: izdala galveno taksonu (32) un tam pievieno apzīmētājus, pēc vajadzības.
- Šādam principam ir gan priekšrocības, gan arī trūkumi.

WRB – piemērs

Endo**calcaric** Endo**relict**stagnic **Luvisol** (**Aric**, **Cutanic**, **Ochric**, Endo**clayic**, Epi**siltic**)

Luvisol	Augsne ar māla akumulāciju apakškārtā
Endo-	Dziļāk par 50 cm ...
-calcaric	kaļķaini augsnes materiāli
Endo-relict-	Dziļāk par 50 cm reliktas ...
-stagnic	virspusējās glejošanās pazīmes.
Aric	Aramkārtā biežāka par 20 cm.
Cutanic	Māla pārvietošanās lesivēšanās rezultātā.
Ochric	Relatīvi zems humusa saturs.
Endo-clayic	Dziļāk par 50 cm smags granulometriskais sastāvs.
Epi-	Seklāk par 50 cm .....
-siltic	putekļains granulometriskais sastāvs.

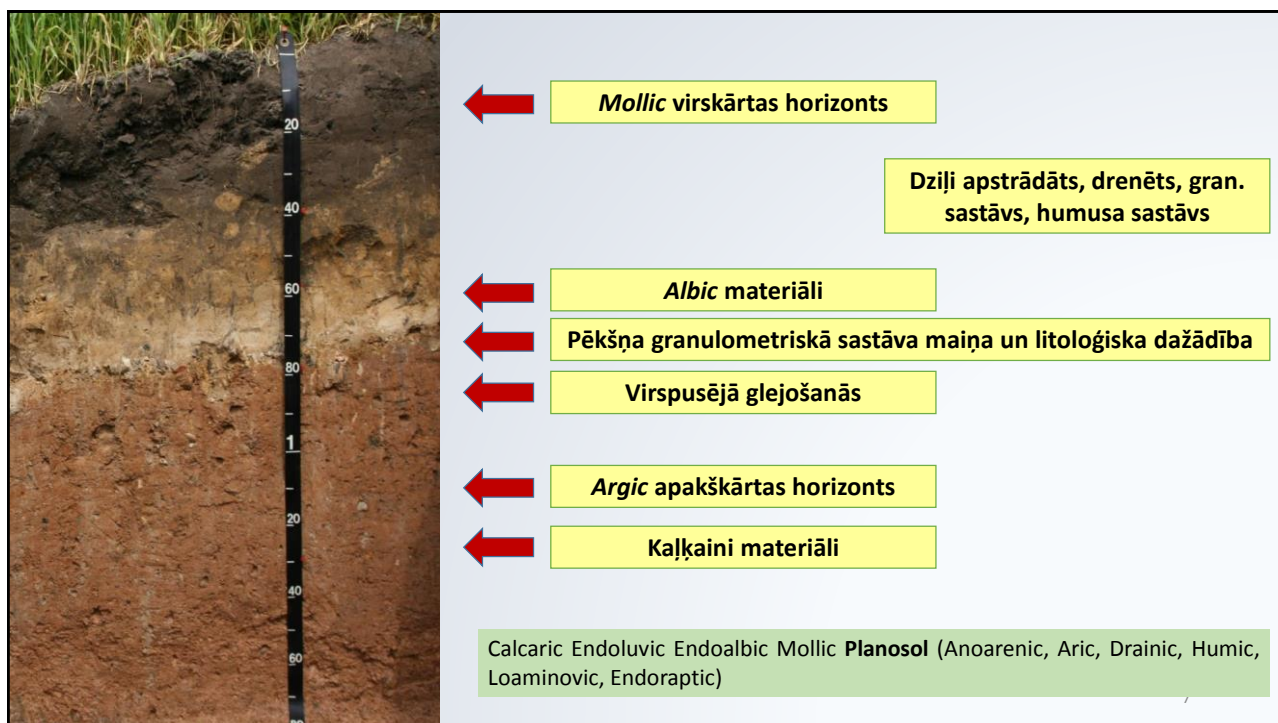

Klasifikācijas principi

Ņemot vērā uz lauka identificējamās morfoloģiskās pazīmes, uz lauka un laboratorijā veikto analīžu rezultātus, augsnei konstatē un izdala (lokalizē):

- diagnostikas horizontus;
- diagnostikas pazīmes;
- diagnostikas materiālus.

Atbilstoši to esamībai (neesamībai), izpausmei, izvietojumam notiek augsnes pamatgrupas noteikšana un apzīmētāju izvēle.

Augsnes horizonti – klasifikācijas pamatkritērijs

- Ko sauc par augsnes horizontu?
- Augsnes zinātnē pielieto divu veidu horizontu izdalīšanas principus:
  - ģenētiskais – izveidojies augsnes ģenēzes rezultātā:
  - diagnostikas – horizonts, kuram jāatbilst noteiktiem konkrēti uzstādītiem kritērijiem. Piem., OV saturs, krāsa, struktūra, reakcija, gran. sastāvs, biezums u.tml.

Augsnes horizonti – ģenētiskie vs. diagnostikas

- Ģenētiskais – Ap horizonts.
- Diagnostikas – viens no: Ochric, Mollic, Umbric, Hortic, Histic?

Latvijas LIZ iespējams

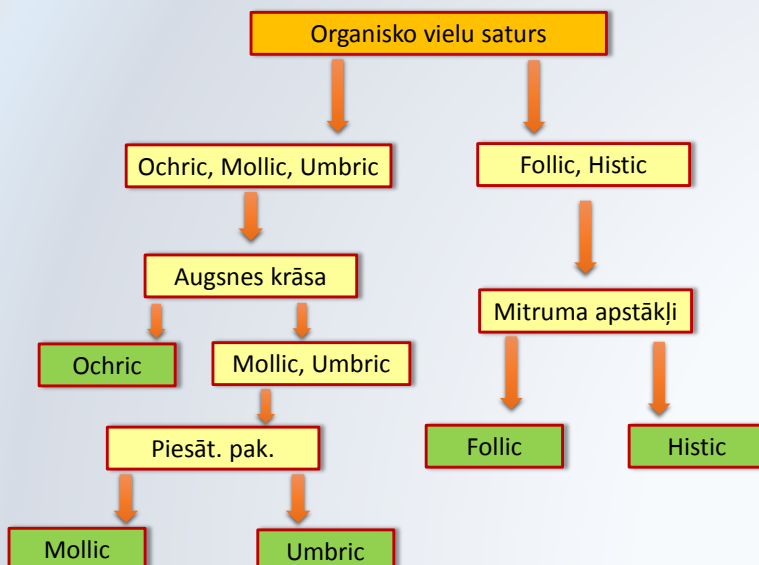
Diagnostikas horizonti

Augsnes virskārtā	Augsnes apakškārtā
Ochric	Argic
Mollic	Cambic
Umbric	Spodic
Histic	Protovertic
Hortic	Terric

Diagnostikas pazīmes: Pēkšņa gran. sastāva maiņa, Litoloģiska dažādība, *Albeluvic* mēles, *Retic*, *Anthric*, *Gleyic*, *Stagnic*, Reducējoši apstākļi, Briešanas – rukšanas plaisas.

Diagnostikas materiāli: *Albic*, *Calcaric/Dolomitic*, *Colluvic*, *Fluvic*, *Limnic*, Organiskie.

Piemērs virskārtas horizontu izdalīšanai

11

Diagnostikas pazīmes

Saistība ar citiem vides faktoriem.

Hidroloģiskie apstākļi	<i>Gleyic</i>
	<i>Stagnic</i>
	<i>Reducējoši apstākļi</i>
Nogulumu sastāvs	Litoloģiska dažādība
	Pēkšņa gran. sastāva maiņa
	Protocalcic
	Briešanas – rukšanas plaisas
Augsnes ģenēze	Albeluvic mēles
	Retic
Cilvēka darbība	Anthric

12

Diagnostikas materiāli

Saistība ar citiem vides faktoriem.

Ģeoloģiskās izpausmes, reljefs	Kolūvijs (<i>Colluvic</i>)
	Aluviāli nogulumi (<i>Fluvic</i>)
	Ezeru nogulumi (<i>Limnic</i>)
	Kaļķaini materiāli (<i>Calcaric/Dolomitic</i>)
Nogulumu sastāvs	Minerālie augsnes materiāli
	Organiskie augsnes materiāli
	Augsnes organiskais ogleklis
Augsnes ģenēze	Albic
Cilvēka darbība	Artefakti

13

RI0059

O	-2	0	→
A	0	16	→
EA	16	35	→
E	35	50	→
Eg	50	81	→
BE	81	103	→
Bt	103	134	→
Btk	134	178	→
Bkg	178	200	→

DIAGNOSTIKAS HORIZONTI, pazīmes

Ochric (0-35)

Albic, Albic mēles

Stagnic (45-90)

Argic(81 – 215)

15

Augšņu noteicējs

1	Organiskā viela par 40 cm biezākā slānī	HISTOSOLS	HS
2	<i>Cryic</i> horizonts	CRYOSOLS	CR
3	Pārveidots cilvēka darbības rezultātā	ANTHROSOLS	AT
4	Augsnes, kurās daudz artefaktu	TECHNOSOLS	TC
5	Dziļums < 25 cm	LEPTOSOLS	LP
6	> 35 % māla, <i>vertic</i> horizonts	VERTISOLS	VR
7	<i>Fluvic</i> materiāli	FLUVISOLS	FL
8	<i>Salic</i> horizonts	SOLONCHAKS	SC
9	Gleja pazīmes	GLEYSOLS	GL
10	<i>Andic</i> vai <i>vitric</i> horizonts	ANDOSOLS	AN
11	<i>Spodic</i> horizonts	PODZOLS	PZ

16

PAK augšņu apakšgrupas

Abruptic – *pēkšņa granulometriskā sastāva maiņa.*

Albic – *albic materiālu klātbūtne 100 cm augsnes slānī no zemes virspuses.*

Arenic – *granulometriskais sastāvs ir smalka mālsmits vai rupjāks 30 cm augsnes slānī.*

Kopumā definēti 269 apzīmētāji (modifikatori). Uz Latvijas LIZ – ievērojami mazāk.

Modifikatoru variācijas – papildus iespējas augsnes grupas raksturojumam (Epi-, Endo-, Amphi -, Ano-, Taptho-, Bathy-, Proto- u.c.)

17

WRB – Latvijas LIZ

Kādas augsnes ir sastopamas Latvijas LIZ un kā tās identificēt, sevišķi, ja pielieto zondēšanas metodi?

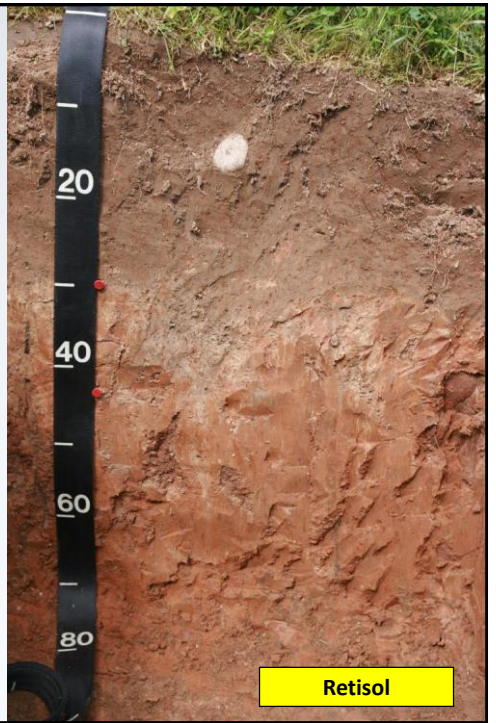
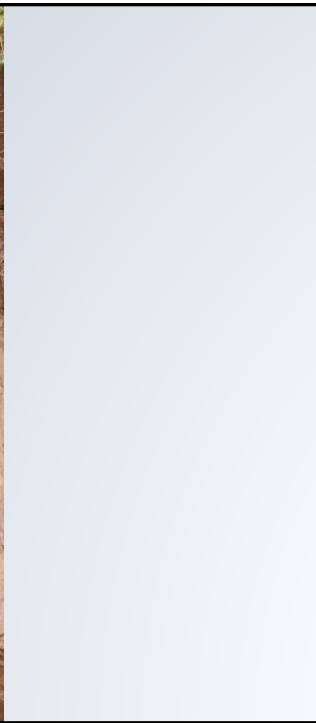
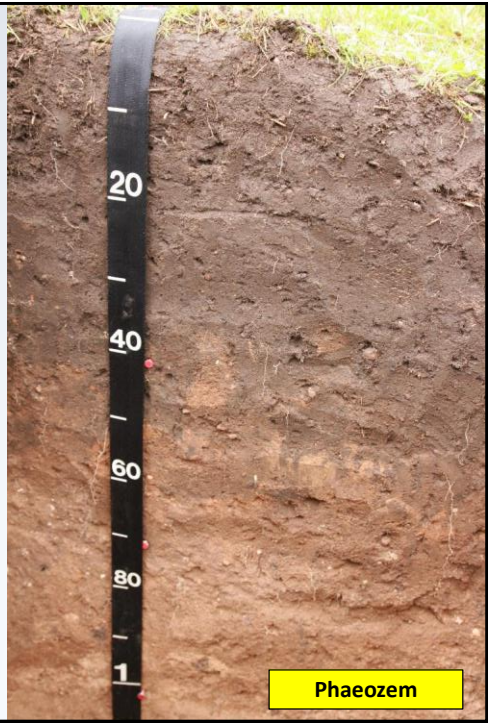
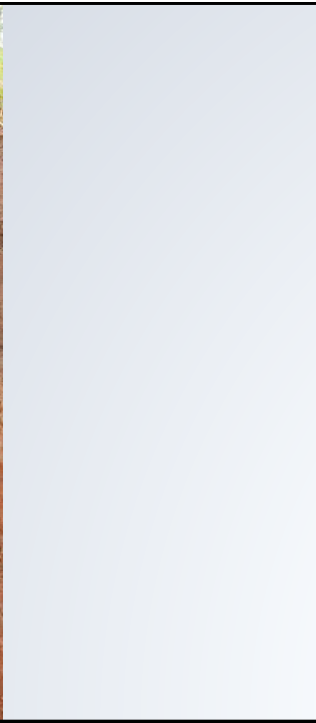
Saīsinātais variants

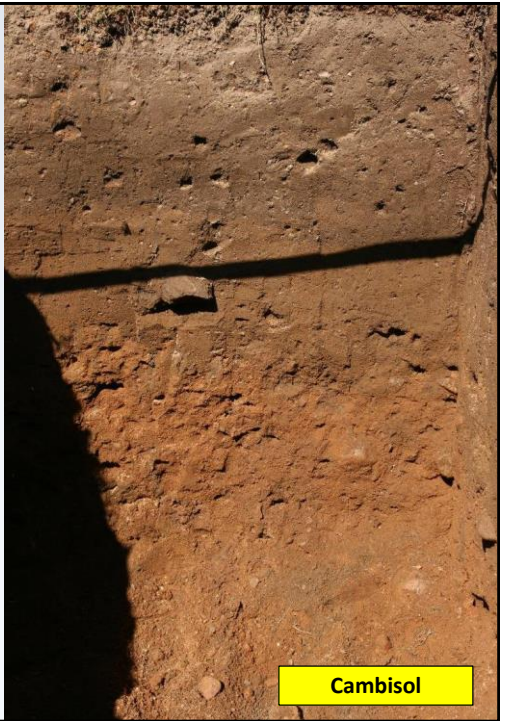
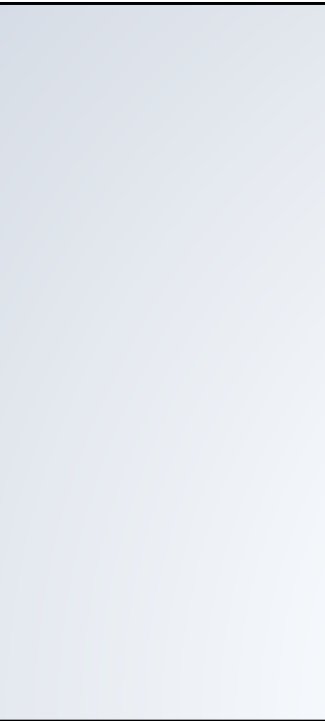
Pamatgrupa	Raksturojums	Sastopamība
Histosols	Kūdraugsnes.	Bieži; tīrumi, pļavas, ganības.
Gleysols	Augsnes, kurās gleja slānis seklāk par 40 cm.	Reti; pārmitras, pārpurvotas vietas.
Podzols	Stipri podzolētas augsnes.	Vidēji; tīrumi, pļavas, ganības.
Planosols	Augsnes ar divdaļīgu cilmiezi līdz 100 cm dziļumam un glejošanos.	Vidēji; tīrumi, pļavas, ganības.
Stagnosols	Virspusējā glejošanās seklāk par 25 cm.	Vidēji; tīrumi, pļavas, ganības.
Phaeozems	Augsts OV saturs, nav skābas.	Nedaudz; tīrumi, pļavas, ganības.
Umbrisols	Augsts OV saturs, skābas.	Nedaudz; tīrumi, pļavas, ganības.
Retisols, Luvisols, Cambisols	Māla akumulācija B horizontā, E horizonta mēļveidīgums.	Daudz; tīrumi, ganības.
	Māla akumulācija B horizontā, nav stipri skābas.	Daudz; tīrumi, ganības.
	Pārmālošanās uz vietas, nav translokācijas pazīmju.	Nedaudz; tīrumi, ganības.
Arenosols	Smilšainas augsnes.	Daudz; tīrumi, ganības.
Fluvisols	Augsnes uz aluviāliem nogulumiem (palienes).	Vidēji; tīrumi, pļavas, ganības.
Regosols	Augsnes, kurām iztrūkst horizontu (neizveidotās, erodētās)	Nedaudz.

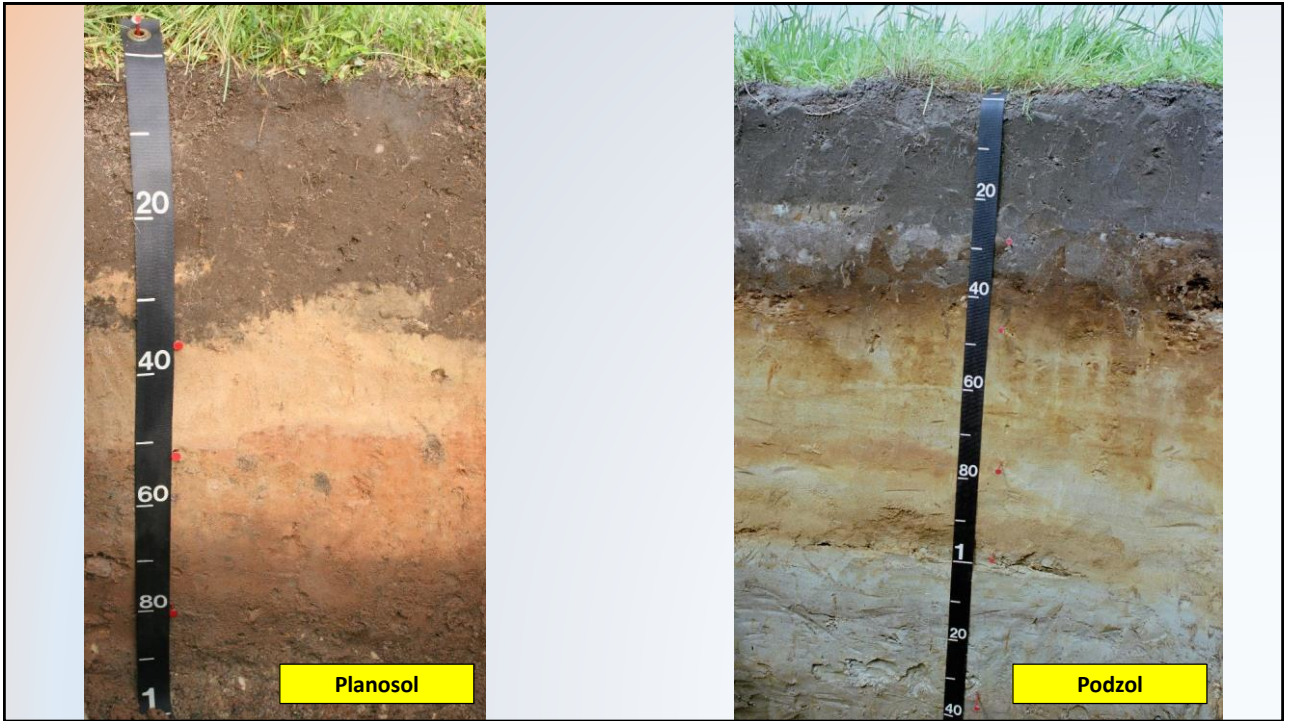

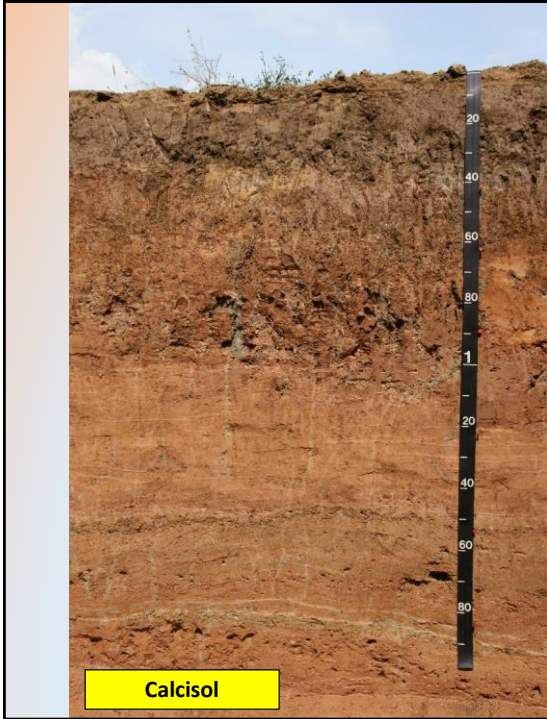
Histosol

Gleysol

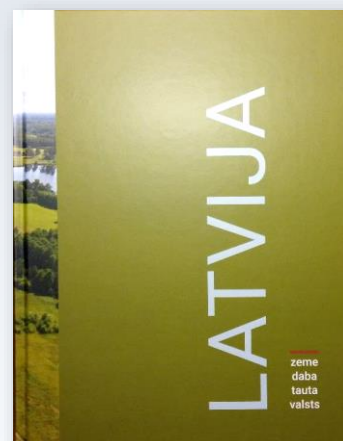
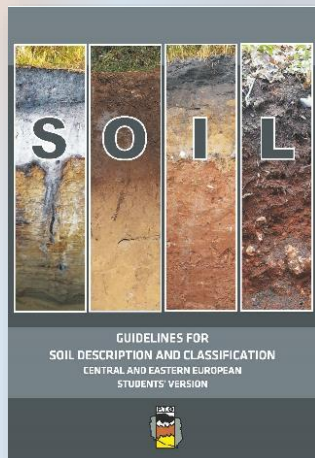

Sekundäre karbonāti

Literatūra

https://www.researchgate.net/publication/325270226_Guidelines_for_Soil_Description_and_Classification_Central_and_Eastern_European_Students'_Version

Paldies par uzmanību!